

מילין יקירין ויהודים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביהצירא שליט"א

מילה תא חז תא

חזתא דאורייתא יסוד חדש ונפלא על הפרשה

שתי דרגות בעמל התורה

הנמשל מובן, שצריך האדם לשמור עצמו מאד מאד לפני מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא שהוא חי עולמים ואין קץ לגדולתו, ולעמוד לפניו באימה ביראה ובהכנעה כראוי, אמנם אדם אשר מקדיש כל עתותיו רק לעסק התורה הקדושה הרי הוא עושה מלאכת ה' ויכול לנהוג מנהג חירות כבן חורין ממש, כידוע שהתורה לבושו של הקדוש ברוך הוא. אולם אם עוסק בענייני עולם הזה ומעשים גשמיים כמשא ומתן וכדומה, אף שהוא עושה לשם שמים, מוטל עליו ביותר לנהוג זהירות יתירה ולהיות שרוי במורא שלא יתכוון להנאת עצמו אלא שכל מעשיו יהיו לשם שמים באמת, כמו שכתוב (משלי ג י) 'בכל דרכיך דעהו'.

עבודה קשה לעסוק בגשמיות על פי תורה ונצרך להתפלל על כך

והנה, לקיים את התורה הקדושה בשעה שעוסק במשא ומתן קשה מאד ונצרך לכך שמירה מעולה, שלא לדבר שקר, ושלא להונות את חבריו בראיה ובשמיעה ובכל העניינים, וזה עמל גדול. לכן, בשעה שהאדם רוצה ללכת לעסוק במשא ומתן, יעמוד אצל הפתח ויתן ידו על המזוזה ויאמר, רבונו של עולם, אנא תשמור אותי מדבר שקר ומליצנות, מרכילות ומשנאת חנם, ומשאר דברים הרעים. וזה הפירוש במשנה (אבות פ"ב מ"ב) 'יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ', שתמיד בשעת העסק במשא ומתן יתנהג הכל על פי התורה.

ובזה פירש הרה"ק מסאסוב ע"ה את דברי התורת כהנים הנ"ל, כשהוא אומר 'ואת מצוותי תשמרו' הרי קיום המצוות אמור, גם לענין הלימוד כפשוטו, הא מה אני מקיים 'אם בחוקותי תלכו', שתהיו עמלים בתורה שאם תהיו עמלים במשא ומתן ואף עסקי עולם הזה יהיו אף הם בתורה דהיינו כדת וכהלכה על פי התורה ביושר ובצדק, עכד"ק. ולפי דבריו אפשר להוסיף ולבאר דברי התורה כהנים שתהיו עמלים בתורה, עליכם לעמוד הרבה כדי שיהיו מעשיכם לפי התורה.

אם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם (כו, ג).

במצות לימוד התורה הקדושה הצטיינו בתורה ציווי מיוחד, לא רק ללמוד אלא גם להיות עמלים בתורה, כמו שכתוב 'אם בחוקותי תלכו ואת מצוותי תשמרו ועשיתם אותם', וברש"י מביא בשם תורת כהנים לפרש 'אם בחוקותי תלכו' שתהיו עמלים בתורה, 'ואת מצוותי תשמרו' שהעמל בתורה יהיה על מנת לשמור ולקיים את המצוות.

הקשה הרה"ק ר' משה לייב מסאסוב ע"ה שהפירוש תמוה מאד, כי הלוא בכלל קיום מצוות נשמע שיהיו עמלים בתורה שהוא אחד ממצוות התורה. והוסיף להקשות עוד על שני מאמרי חז"ל אשר לכאורה נראים

מילתא דפליאה

ברכות רוחניות להשגת החכמה יחד עם שפע בגשמיות

אם בְּחֻקֵּי תִלְכוּ וְאֵת מִצְוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעֲשִׂיתֶם אֹתָם. וְנָתַתִּי גִשְׁמֵיכֶם בְּעֵתָם וְנָתַנָּה הָאָרֶץ יְבוּלָהּ וְעֵץ הָשָׁדָה יִתֵּן פְּרִיָּו. וְהִשִּׁיג לָכֶם דִּישׁ אֶת בְּצִיר וּבְצִיר יִשִּׁיג אֶת זֶרַע וְאָכַלְתֶּם לֶחְמֶיכֶם לְשִׁבְעָה וְיִשְׁבְּתֶם לְבִטָּח בְּאַרְצְכֶם (כו ג-ה). הנה התורה מונה את הברכות שיזכו להם ישראל בזכות עסק התורה והמצוות, וכך פירש בדרשות חתם סופר (ח"ב רפב. ד"ה ובהספידא) את הברכות האמורות בדרך דרוש: **בחוקותי תלכו** הכוונה שהליכתו בכל דרכיו מראשית צמיחתו בעודו צעיר לשנים יהיו בחוקות התורה, וכן **ומצוותי תשמרו** רמז ללימוד התורה כדאיתא בספרי (ראה פי"ח) 'ושמרתם' זו משנה, **ועשיתם אותם** בקיום מצוות התורה במעשה.

על ידי כן יזכה לברכה בגשמים בדיש בבציר בזרע ובאכילת הלחם לשובע. ברכת הגשמים רמז לשפע ברכה בגשמיות, שכן תיכף לתלמידי חכמים ברכה (ברכות מב). ועל ידי לימודו יזכה שתהיה התורה סדורה וידועה לו כמו תבואה לאחר 'דיש', כי הבקי בתורה נקרא בלשון חז"ל (ברכות סד) 'בעל החיטים', ו'בציר' רמז לחכמת השכל והפלפול שנמשלו לין הבא מהענבים, וכן יזכה להעמיד תלמידים הגונים וזהו 'זרע' המצמיח תלמידים כמוהו, ויהיה לימודו מכוון אל האמת כמו שכתוב 'ואכלתם לחמכם לשובע' מבלי טעות.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

גם על לימוד שלא לשמה יקבל שכר

שכוונת יצחק היה לברך את עשו ויעקב לקחם בערמה, כן ילמוד אפילו שלבו עדיין מלא ערמימות, ולא בא עדיין אל האמת הברור, ועם כל זה אביו שבשמים אוכל מן המטעמים ומברכו, כי יש לו נחת רוח אף מלימוד זה.

ביאור דברי חז"ל עפ"י האמור

כלל הדברים העולה מכל האמור, שבתורה, בשונה מכל ענייני העולם, מקבלים שכר אף על העמל, ואף אם עמל זה מתברר שאינו עמל התורה בדווקא, כדוגמת העוסק בכל היום לפרנסתו לצורך לימוד התורה שאף כל היום ייחשב לו לעסק התורה, וכן העמל בה שלא לשמה לצורך עצמו שיקראוהו רבי וכדו', שנמצא שאינו עמל בתורה אלא עמל לעצמו, עם כל זה נחשב לו למצוה שעוסק בה שלא לשמה.

בכך יובנו היטב דברי חכמים שאמרו 'שעמלו בתורה' ולא אמרו 'שעמל בתורה', כי אכן אף אם אינו עמל בתורה, רק עמלו שלו עצמו בעסקיו ובלימודו שלא לשמה הוא בתורה, אף הוא אשריו ואשרי חלקו. ובזה מובן הלשון 'שעמלו בתורה' ועושה נחת רוח ליוצרו' יחד עם העמל שלו. מטעם זה גם נאמר 'גדל בשם טוב' אף שהתכלית היא 'נפטר בשם טוב', כי בא לרמוז שני דברים, שלא רק אשרי חלקו של הנפטר בשם טוב בקיימו תורה ומצוות לשמה ובכל זמן, אלא אשרי הגדל בשם טוב שבכל מעשיו הגשמיים חי עם התורה ולמען התורה, והגם כי לימודו היה שלא לשמה עם כל זה לא רפו ידיו ועסק בתורה.

ועל זה אמרו חז"ל 'למד תורה הרבה יתנו לך שכר הרבה' והקשינו כי מילתא פשיטא היא שהלומד יקבל שכר על כך. אמנם אינו מדבר במי שלומד תורה הרבה, כי הוא מילתא פשיטא היא שיקבל על כך הרבה שכר. אלא בא ללמד לאדם שילמד תורה הרבה אף שלא לשמה, ויקבל אף על כך שכר הרבה. וכן ללמד לעוסק בענייני העולם לצורך פרנסתו, שיעשם לשם שמים בעבור התורה, שיוכל לגדל בניו ולעוסק בתורה במנוחה, ואז נמצאו מעשיו בבחינת 'למד תורה הרבה', שמרבה את התורה ומרחיבה גם לדברים הגשמיים שעוסק בהם שנהפכים לרוחניות, ויקבל על כך שכר הרבה.

וישלח) בדברי דוד המלך ע"ה (תהלים קיט נט) 'חישבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדותיך', ובמדרש (ויק"ד לה א) 'אמר דוד, רבונו של עולם בכל יום הייתי מחשב למקום פלוני אני הולך וכו', והיו רגלי מביאות אותי לבתי כנסיות ולבתי מדרשות', וקשה להבין, לשם מה בכל יום ויום רצה דוד המלך ללכת למקומות אחרים ורק לפי שרגליו הוליכוהו לבית המדרש נענה להם, הרי דוד המלך היה עוסק בתורה בכל יום ואהב את התורה אהבה עצומה, כפי שניכר מספר התהלים שלו ובעיקר בביטוייו שבפרק ק"ט כמו 'טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף' (פסוק עב), 'מה אהבתי תורתך' (פסוק צז), 'שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב' (פסוק קסב) ועוד רבים כיוצא בהם, וכי לא רצה בעצמו ללכת לבית המדרש ולבית הכנסת.

פירש הבעש"ט ע"ה שבכוונה תחילה היתה דרכו של דוד ללכת למקום אחר, שידע שרק בדרך זו יבוא אכן לבית המדרש, 'כי אם ירצה לקום חצות לילה רק לשם שמים ללמוד, יתגרה בו יצר הרע, לכך עצה יעוצה שיתעורר לדבר לעסוק בצרכיו ודרכיו שיש בו שייכות אל היצר הרע, ואחר כך ואשיבה רגלי אל עדותיך', וכיוצא בזה בשאר ענינים. 'עכל"ק. ממשיך תלמידו בעל תולדות יעקב יוסף ע"ה, לפיכך אמרו חז"ל שיעסוק בתורה ובמצוות שלא לשמה, שכן אם ינסה בתחילה ללמוד לשמה יעמוד כנגדו היצר הרע בכל כוחו וימנעהו מכך. רק כאשר יעסוק שלא לשמה יוכל לבוא אחר כך ללמוד ולעשות לשמה.

נחת הרוח שיש לקב"ה בלימוד שלא לשמה

עוד יש לו לאדם לדעת, כי הקב"ה חפץ ומשתוקק שיעסוק בתורה אפילו שלא לשמה, ואף מלימוד כזה עולה נחת רוח לפניו. כפי שדרש הרה"ק רבי נפתלי מרופשיץ ע"ה בספרו הקדוש זרע קודש (תולדות ד"ה אולי): 'אולי ימושני אבי' (בראשית כו ב), יש לרמוז בכאן שילמוד אדם תורה אפילו שלא לשמה כמאמרם ז"ל, כי התורה והמצוות הם מטעמים כביכול להקב"ה אבינו שבשמים. וזהו שנאמר (שם פסוקים ט-ט) 'מטעמים לאביך כאשר אהב כו' בעבור אשר יברכך' כו', אף שיהיה הדבר בשקר כמו שהיה כאן הענין בשקר, כיון

אם בחקתי תלכו ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם (כו, א).

ובכלל השכר על העמל בלבד נכלל גם הלומד שלא לשמה, שאף שבעצם לא למד כפי הנדרש ממנו, כי תכלית לימוד התורה מתקיים רק אם עוסק בה לשמה, בכל זאת מקבל שכר על העמל שעמל בתורה. דהנה אמרו חז"ל (פסחים ג:) 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה'.

והוא חסד הבורא יתעלה עלינו עם קרובו. כי האדם בתחילת דרכו עדיין אינו מבין ערך התורה וחשיבותה, וממילא אינו יכול ללמוד תורה כראוי לשם שמים, ולכן ניתנה הרשות לעסוק בתורה שלא לשמה, וע"י שלומד שלא לשמה מגיע לדביקות בנותן התורה, שהרי ידוע כי כח הפועל בנפעל (מו"נ ח"ב פ"ד), ועל כן אף אם כוונתו שלא לשמה כדי להתפאר ולהיקרא רבי או לשאר הנאות עצמיות, אך מאחר שבכל אלו נמצא כח הפועל שהוא הבורא יתברך שמחיה ומהווה כל הבריאה בכל רגע, יכול אף בלימוד שלא לשמה למצוא את חיות הבורא ולהתעורר ללמוד לשמה.

ועל כך אמרו חז"ל 'הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו וכו' המאור שבה היה מחזירן למוטב', שאף אם עוסק בתורה שלא לשמה בבחינת 'אותי עזבו', שעזב את נותן התורה בלימודו וכל מחשבתו לעצמו, עם כל זה אומר עליו הקב"ה 'הלוואי אותי עזבו ותורתי שמרו', הלוואי שגם כאשר יעזבו אותי חלילה יעסקו בתורה ולא יעזבוה, כי כאשר לא יעזבו את התורה מובטח להם שהמאור שבה יחזירם למוטב, ומתוך שלא לשמה יבוא לשמה.

הדרך ללימוד התורה היא רק שילמד שלא לשמה

יתר על כן פירשו צדיקים בדיוק דברי הגמרא 'לעולם יעסוק וכו' שלא לשמה', שבאו חז"ל ללמדנו שאינו עניין של דיעבד, שאם אין ביכולתו לעסוק לשמה - יעסוק שלא לשמה, אלא כך היא הדרך מלכתחילה בלימוד התורה, שרק כאשר יעסוק בה שלא לשמה יוכל לבוא ללימוד לשמה.

והסיבה לכך הרי היא כביאורו של הבעל שם טוב ע"ה (תולדות יעקב יוסף חוקת ד"ה שם בפסוק

מילין יקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

על סדר פרקי אבות

תכלית הניסיונות

התגלות הדעת ביותר בניסיונות בענייני אמונה

ובהמשך הדברים (קפ"ה) מבאר, כי אמנם בכל הניסיונות שמתגבר ועומד בהם מתגלה בחינת הדעת, שכן כל הניסיונות שבאים אל האדם הינם משורש הקליפה של שבעת המידות 'ח'סד גבורה תפארת נצח הוד יסוד מלכות' הידועים בקיצור 'חג"ת נה"ם', וכל ניסיון מגיע מאחד מהם כמו שיש לו אהבה לדבר לא טוב הרי זה מגיע מחסד דקליפה, וכן על זה הדרך בשאר המידות, וכיון שבחינת 'דעת' היא ראשית ופנימיות כל המידות, נמצא שבכל ניסיון שעומד בו מכל שבעת המידות מגלה בזה גם בחינת הדעת שכן היא ראשית ופנימיות כל המידות, אך עם כל זה כאשר מתגבר ועומד בניסיונות שהם עצמם ב'דעת', דהיינו בענייני הדעת והאמונה, אז יכול לבוא למדרגה גבוהה של דעת, הרבה יותר משאר הניסיונות.

אברהם אבינו ע"ה נתן כוח לדורות להגיע לגילוי אור וחיות ה' שבהסתר

כלל הדברים ראינו כי אברהם אבינו ע"ה התנסה בכמה וכמה ניסיונות מסוגים שונים, וזאת כי אברהם אבינו ע"ה רצה לתת לזרעו כח לעמוד בכל הניסיונות שיעברו עליהם בכל הדורות, כי שורש האהבה הלא זה אברהם, והיכן מתגלה האהבה ביתר עוז ותעצמות, הוי אומר בשעה שיש ניסיון הבא להחשיך ולהמעט את קשר האהבה שיש בין האדם לבוראו, ומתגברים עליו ומאמינים כי הכל מאתו יתברך. ואכן כל תכלית הניסיון היא לגלות עומקים בנפש האדם ובכל הבריאה שלשם עוד לא הגיע אור האלוקות ונסתר כבודו יתברך, וכשעומד בניסיון גורם שבכל המקומות המרוחקים הללו יתגלה אור ה' וחיותו, עד שתכיר כל הבריאה כי הכל אלוקותו יתברך. כשיגיע לבחינת הגילוי, אז תתרבה האהבה שהנחילו לנו אבותינו הקדושים ע"ה, וזה הכח שנתן לנו אברהם אבינו ע"ה בכל הניסיונות שעמד בהם, שענין הניסיונות לא לעצמו לבד יצא, אלא ללמד על העתיד יצא, לחזק את לב ישראל שלא יפלו ברוחם בראותם ניסיון והסתר פנים, רק ידעו שכל הנעשה בעולם בכלל ולבני ישראל בפרט, הכל לתועלת ולטובה שתבוא מתוך הניסיון וההסתר.

אלהיכם אתכם, לדעת הישכם אוהבים את ה' אלהיכם בכל לבבכם ובכל נפשכם, כלומר הניסיון הוא לבדוק אם יגביר את אמונתו בה' ולא ישגיח על המופת של עבודה זרה. ובדרך זו היה גם הניסיון של המן, שנאמר בו (דברים ח ב-ג) 'למען נסותך וגו' ויאכילך את המן', שניסה אותם אם יהיו מקטני אמונה להשאיר ממנו עד בוקר.

תכלית הניסיונות לגלות חיות אלוקית שנפלה בהסתר פנים

ומלבדם יש עוד הרבה אופנים והסתרות פנים הבאות אל האדם למונעו מלהתדבק בה' יתברך, ובכל הניסיונות הללו על ידי שהאדם מתגבר עליהם ועומד בניסיונות, מתברר ויוצא הטוב המוסתר בו שנפל ממקום גבוה, ועל ידי יזכו לבוא לבחינת דעת והכרת ה' יתברך. ודברי פי חכם בלשון קדשו: כי הנה הניסיונות הגם שירדו בהסתר פנים להיות מסתירים על חיות ה' וקדושתו יתברך, הנה מוסתר בהם חיות אלקי כענין ה' אמר לו קלל' (שמואל ב' טו ז'), וכמאמר רבותינו ז"ל (מגילה כט.) 'גלו לבבל שכינה עמהם', שהיא היא המסתתרת ומתלבשת בשר של בבל, להיות הוא המושל ולהיות נתונים תחתיו בגלות.

כשעומד בניסיון מגלה אור וחיות ה' וממשיך על עצמו דעת והתגלות אלוקות

והנה החיות אלוקי שירד מטה מטה בהעלם והסתר פנים, יסודתו בהררי קדש ממקום גבוה מאד נעלה, ממדרגות עליונות דקדושה, כנודע ממשל נפילת החומה כו', אלא שנפל וירד מטה מטה בסתר המדרגות, וכשעומד האדם בניסיון ומתגבר נגד כל מונע, אזי קורע כל המסכים המסתירים ומעלימים אור וחיות ה', ונמצא שיוצא אור וחיות ה' מהעלם אל הגילוי, ונמשך גילוי זה בנפשו להמשיך לה בחינת דעת והתגלות אלקותו יתברך, עד כאן דברי קדשו בספר דרך מצוותיך.

עשרה ניסיונות נתנסה אברהם אבינו עליו השלום ועמד בכלם, להודיע פמה חבתו של אברהם אבינו עליו השלום. (אבות פ"ה, משנה ג.)

עשרה ניסיונות. ישנם כמה סוגי ניסיונות הבאים אל האדם למנוע ממנו ולהפריע לו מעבודת ה' יתברך, והמה הם שהובאו במאמרי **הצמח צדק ע"ה** (הנדפס בדרך מצוותיך). סוג אחד ניסיון של מסירות נפש. והוא מה שלפעמים ה' מביא את האדם לידי ניסיון אם ימסור נפשו למען שמו, וכדרך שהיו הניסיונות של אברהם אבינו באור כשדים שהושלך לכבשן וכן בעקידת יצחק. ניסיון זה הוא מה שאמר 'והאלהים ניסה את אברהם'.

סוג שני של ניסיון הוא של ייסורים וצער. שמביא עליו יסורים וצער כדי לראות אם יקבל אותם באהבה וברצון, וזה הניסיון שהיה לבני ישראל במרה שנאמר (שמות טו כה) 'ושם נסהו', שלא היה להם מים לשתייה, והניסיון היה אם יקבלו היסורים ברצון, דהיינו שלא יתלוננו על העדר המים.

השלישי - טובה וגדולה. שהקדוש ברוך הוא מטיב עם האדם ומרבה לו טובה וגדולה כדי לנסותו בזה, האם על ידי התגברות והוספת הטובה יתחזק בעבודתו או לא, כמו שהיה בשעת מתן תורה שנאמר (שמות כ יז) 'כי לבעבור נסות אתכם בא האלהים', ופירש הרמב"ן ע"ה שהיה זה ניסיון שהטיב עמהם הקדוש ברוך הוא להראותם את כבודו יתברך שמו, כדי לנסותם אם אחר כך יתנהגו אליו יתברך באהבה, להוסיף בעבודתם ובקיום המצוות ביתר שאת ועוז כדי לגמול טובה לה' על אשר עשה להם.

ניסיון רביעי הוא בהתגברות על היצר הרע, שכאשר יביאנו יצרו למעשה עבירה מנסה ה' אותו אם ישובר את תאוות היצר, וניסיון זה הוא מה שאמר דוד המלך ע"ה (תהלים כו ב) 'בחנני ה' ונסני'.

והחמישי הוא - ניסיון האמונה, שלפעמים מביא הקדוש ברוך הוא את האדם לידי ניסיון בענייני אמונה, שנאמר (דברים יג ד-ה) 'כי יקום בקרבך נביא או חולם חלום ונתן אליך אות או מופת, ובא האות והמופת אשר דיבר אליך לאמר נלכה אחרי אלהים אחרים אשר לא ידעתם ונעבדם, לא תשמע אל דברי הנביא ההוא או אל חולם החלום ההוא, כי מנסה ה' אתכם'.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או להפיץ ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

